

Binnen de vaste commissie voor Defensie hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Minister van Defensie over onder meer de Geannoteerde agenda van de informele Raad Buitenlandse Defensie van 29-30 augustus 2023 (Kamerstuk 21 501-28, nr. 256).

De voorzitter van de commissie,
De Roon

De adjunct-griffier van de commissie,
Prenger

Inhoudsopgave

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Inbreng VVD-fractie

Inbreng D66-fractie

Inbreng SP-fractie

II Antwoord / Reactie van de Minister

III Volledige agenda

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Inbreng leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de informele Raad Buitenlandse Zaken Defensie d.d. 29-30 augustus 2023 te Toledo, en hebben daarbij nog enkele vragen.

Oekraïne

De leden van de VVD-fractie steunen de inzet van het kabinet op het tweede spoor en het gezamenlijk munitiebestellingen plaatsen bij de Europese defensie industrie, daarbij wordt echter niet stilgestaan bij inzet van het kabinet op de sporen één en drie. Deze leden vernemen graag in hoeverre Nederland in staat is om aan het eerste spoor te voldoen en verzoeken het kabinet eveneens in te gaan op het derde spoor – productie-capaciteit opschroeven – en daar met name in te gaan op welke wijze Nederland daaraan kan bijdragen.

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de voorgenomen levering van F-16's aan Oekraïne en steunen dit voornemen. Deze leden vragen het kabinet of er tijdens de Raad met landen als Portugal en Griekenland – deze landen hebben reeds te kennen gegeven Oekraïense vliegers te willen opleiden – wordt gesproken over mogelijke levering van F-16's.

Actuele zaken

De leden van de VVD-fractie lezen dat medio oktober vijf Nederlandse militairen uit MINUSMA zullen zijn teruggekeerd. Deze leden vernemen voorts graag wat het standpunt is van het kabinet ten aanzien van de overige missies EUTM en EUCAP, en daarbij specifiek in te gaan op de veiligheidssituatie en of een terugtrekking van desbetreffende militairen en medewerkers wordt overwogen. Deze leden vragen het kabinet voorts in te gaan hoe de terugtrekking van militairen onder de VN-vlag zich verhoudt tot het vooralsnog blijven van de EU-gestuurde missies.

Rapid Deployment Capacity (RDC)

De leden van de VVD lezen dat Nederland een role 1 medische faciliteit zal bijdragen aan de RDC en vragen in hoeverre deze operationeel gereed zijn, daar de Inspectie Militaire Gezondheidszorg in 2021 nog constateerde dat «*De feitelijke operationele gereedheid van geplande role 1- en role 2-voorzieningen met de daarvoor benodigde logistiek en gewonden afvoermiddelen, qua commandovoering en regie, opleiding en training en beschikbare capaciteit nog onvoldoende [zijn] gerealiseerd*».¹

¹ Jaarverslag 2021 Inspectie Militaire Gezondheid, Jaarverslag Inspectie Militaire Gezondheidszorg 2021 | Jaarverslag | Rijksoverheid.nl.

EU Satellietcentrum (SatCen)

De leden van de VVD-fractie onderschrijven net als het kabinet de doelstelling voor SatCen en het groeiende belang ervan. Deze leden vernemen echter graag of, en zo ja op welke wijze, het kabinet een bijdrage wenst te leveren aan SatCen.

Inbreng leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie bedanken de Minister voor de geannoteerde agenda van de informele Raad Buitenlandse Zaken Defensie op 29-30 augustus en hebben hier nog enkele vragen over.

Militaire EU-steun aan Oekraïne

De leden van de D66-fractie hechten veel belang aan de steun voor Oekraïne in de oorlog die Rusland al meer dan een jaar geleden is gestart. Bij de NAVO-top in Litouwen is er besloten om eindelijk te beginnen met het trainen van F-16 piloten. Onlangs heeft Nederland ook aangekondigd F-16s te gaan leveren. De leden van de D66-fractie vragen zich af welke voorwaarden zijn gesteld aan deze stap en of er mogelijkheden zijn om die te versnellen, gelet op berichten dat de huidige lichting F-16s pas volgende zomer inzetbaar zou zijn.

Mondiale en regionale gevolgen van de Russische agressie tegen Oekraïne

De leden van de D66-fractie vragen zich af welke opties er momenteel op tafel liggen met betrekking tot de graandeel die recent opgeschort is door Rusland. Tevens vragen de leden van D66-fractie zich af of de Minister op de hoogte is van trilaterale onderhandelingen tussen Rusland, Turkije en Qatar om een alternatieve route te creëren voor graanexport en wat de Nederlandse positie daarin is.

De leden van de D66-fractie zijn benieuwd wat de Nederlandse positie is inzake het belang van het betrekken van andere landen in de wereld bij het verlenen van steun aan Oekraïne. De leden van de D66-fractie vragen zich af welke extra stappen vanuit Nederland en de EU kunnen worden gezet zodat de relaties met landen in de *Global South*, die de impact van de oorlog hard voelen in hun voedselzekerheid en economie, verder kan worden aangehaald en versterkt.

Inbreng leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie volgen met grote belangstelling de actuele ontwikkelingen in de Defensiepolitiek van de EU en de daaraan gekoppelde ontwikkelingen in de oorlog. Deze leden zijn en blijven van mening dat Rusland zich uit Oekraïne moet terugtrekken. Tegelijkertijd rijzen twijfels over de gevolgde strategie om dat doel te bereiken.

De leden van de SP-fractie dringen er bij de Minister op aan de informele Defensieraad in Toledo als moment van evaluatie en reflectie te nemen en de vraag te beantwoorden; hoe verder na het kennelijk vastlopend Oekraïense offensief dat vele duizenden het leven heeft gekost en ook duizenden voor het leven heeft verminkt? Deelt de Minister de opvatting dat de resultaten tegenvallen of vermoedt de Minister dat de gekozen werkwijze binnenkort tot een militaire doorbraak leidt? Wat is er nodig om dat doel te bereiken en op welke wijze denkt Nederland en denkt de EU daaraan bij te dragen? Heeft het kortom zin op deze wijze door te gaan?

Hoe wordt een fatale escalatie van de oorlog voorkomen, zeker nu het kabinet voornemens is om F16's te leveren?

Wat zijn de militaire conclusies van de Nederlandse krijgsmacht die in hoog tempo veel Oekraïense soldaten heeft opgeleid? Zijn de resultaten voldoende of zou de kwaliteit van de militairen wezenlijk verbeteren indien de opleiding wordt verlengd, vooral ook in het belang van de gezondheid van de opgeleide militairen? Zo nee, waarom niet?

Naar het oordeel van de leden van de SP-fractie is er sprake van gebrek aan creativiteit om op een andere dan militaire wijze tot Russische terugtrekking uit Oekraïne te komen. De voorstanders van onderhandelingen (zoals de Amerikaanse chef-staf Milley) zijn in het afgelopen anderhalf jaar al een paar keer overruled door de stemmen die de oorlog willen voortzetten omdat ze denken dat een militaire overwinning mogelijk is. Hoe lang gaat deze aanpak nog duren en hoe proportioneel is deze inzet?

Het overtreden van het internationaal humanitair recht door middel van kennelijke goedkeuring van het leveren van clustermunitie (waarover Kamervragen van de SP-fractie d.d. 13 juli² op moment van schrijven nog niet zijn beantwoord) zijn daarvan een duidelijk voorbeeld. De kloof tussen doel en middelen groeit en dat blijkt ook op andere zaken dan het gebruik van clustermunitie. Graag een reactie daarop.

In het licht van deze constatering en ondanks de legitimiteit hebben de leden van de SP-fractie twijfels over de proportionaliteit van alle steunmaatregelen. Deelt de Minister deze analyse en indien nee, hoe lang is de verwachting dat het duurt voordat het gewenste resultaat is bereikt?

De leden van de SP-fractie wijzen op haar voorstel³ tijdens de herdenking van de vernietiging van de Japanse stad Hiroshima in 1945. Deze leden stellen voor meerdere onderwerpen in het geding van diplomatie te brengen. Zoals het onderwerp «kernwapens in Europa». De leden van de SP-fractie nodigen het kabinet uit het voorstel van oud-Nobelprijswinnaar Arias in overweging te nemen en in de vergadering van de EU in te brengen. Is het kabinet bereid dit voorstel in Toledo in te brengen? De leden van de SP-fractie menen dat gesprekken over kernontwapening een begin van een spoor van ontspanning kan zijn dat in het belang van heel Europa is. Deelt de Minister de opvatting van deze leden dat kernwapens in Europa een gevaarlijk en politiek gevoelig punt zullen blijven dat om een politieke oplossing schreeuwt?

Terugkomend op de huidige situatie op het slagveld leidt dat tot de vraag hoe er in de diverse hoofdsteden van de EU-lidstaten wordt gedacht over een diplomatiek traject. Wat is het oordeel van de Minister over de uitspraken van de hooggeplaatste NAVO-medewerker Stian Jensen, die opperde dat Oekraïne lid van de NAVO kan worden als de oorlog stopt en dat Oekraïne daarbij grondgebied opgeeft. Inmiddels heeft hij zich verontschuldigd, maar aangegeven dat een «land-voor-lidmaatschap»-beginsel wel degelijk een optie is. Zijn deze voorstellen ook gedeeld met de Nederlandse kabinet of de EU-commissie? Deelt het kabinet in het licht van de actuele ontwikkelingen de zoektocht naar een einde van de gevechten? Zo nee, waarom niet? Zo ja, is de Minister bereid in de

² Schriftelijke vragen «Het sturen van clustermunitie door de VS naar Oekraïne d.d. 13 juli 2023, 2023D32597.

³ Joop.nl, 7 augustus 2023, Voorkom een nieuwe Hiroshima, Voorkom een nieuwe Hiroshima – Joop – BNNVARA.

EU-defensieraad een voorstel te doen om tot een spoedig einde te komen?

Naast de oorlog in Oekraïne is er de ontwrichting van Afrikaanse landen. De afgelopen jaren is er in meerdere staten in de Sahel een staatsgreep geweest. Het lijkt erop dat de supporters van deze coupplanners zich in de armen van Russische huurlingen dan wel machthebbers willen werpen. Wat is het oordeel van het kabinet hierover en op welke wijze denkt de Minister tot een effectieve strategie te komen waarin staten de krijgsmacht ondergeschikt maken aan de civiele autoriteiten?

II. Antwoord / Reactie van de Minister

III. Volledige agenda

Geannoteerde agenda informele Raad Buitenlandse Zaken Defensie van 29-30 augustus. 2023Z14108 – Brief regering d.d. 15-08-2023 – Minister van Defensie, K.H. Ollongren.

Verslag Raad Buitenlandse Zaken Defensie 23 mei 2023. 21501-28-255 – Brief regering d.d. 12-06-2023 Minister van Defensie, K.H. Ollongren.